

УДК 165.74:172

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.23>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФЕНОМЕНУ ГУМАНІЗМУ В БУТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Віктор Шевцов

*Державний торговельно-економічний університет,
факультет міжнародної торгівлі і права, кафедра філософії, соціології та політології
вул. Kioto, 19, 02156, м. Київ, Україна*

Стаття присвячена дослідженню методологічних засад проблеми гуманізму та його оновлення в умовах сучасних глобальних криз, зокрема, війни в Україні, посилення авторитарних режимів, цифрового відчуження та соціокультурної фрагментації. Мета роботи полягає в аналізі наукових підходів, які дозволяють переосмислити гуманістичні цінності для сприяння гармонійному розвитку людини та суспільства, а також у формуванні практичних стратегій для їх впровадження. Для досягнення цієї мети використано комплекс методологій: герменевтичний підхід, – для інтерпретації текстів про гуманізм, компаративний метод – для простеження еволюції гуманістичних ідей від епохи Відродження до сучасності, гуманістичний психоаналіз Е. Фромма, – для дослідження етичних основ людяності, логотерапію В. Франкла з метою осмислення пошуку сенсу життя, концепцію діалогу «Я-Ти» М. Бубера, – для виховання культури взаєморозуміння, метаантропологію Н. Хамітова, – для аналізу гуманізму в буденному, граничному та метаграничному вимірах буття, а також андрогін-аналіз Н. Хамітова і С. Крилової, – для переосмислення гендерних аспектів гуманізму. У статті розкривається історичний розвиток гуманізму, аналізуються його прояви в різних вимірах людського існування, а також пропонується концепція нового гуманізму як філософії свободи, любові, відповідальності та співтворчості. Особливу увагу приділено практичним аспектам: вихованню емпатії через діалог, подоланню гендерних стереотипів методами андрогін-аналізу, а також застосуванню гуманістичних принципів у волонтерських ініціативах і програмах культурної інтеграції, зокрема, в контексті війни в Україні. Дослідження підкреслює необхідність оновлення гуманізму як відповіді на сучасні виклики, пропонуючи методологічну основу для формування гармонійного суспільства, де повага до гідності кожної людини стає основою соціальних відносин.

Ключові слова: гуманізм, оновлення гуманізму, метаантропологія, гуманістична етика, логотерапія, діалог, Я-Ти, андрогін-аналіз, свобода вибору, сенс життя, філософська антропологія, соціальне буття, війна в Україні, цифрове відчуження.

Для дослідження проблеми нового гуманізму розглянемо низку методів і почнемо з герменевтичного підходу, який дає можливість проаналізувати тексти різних авторів, що висвітлюють гуманістичні ідеї з метою виявлення основних тем і концептів, які в перспективі матимуть значення для оновлення гуманізму. Адже інтерпретацій одного і того ж поняття може бути багато, – ми ж маємо зібрати цілісну картину уявлень про феномен, зрозуміти всі варіанти використання і способи пояснення.

Компаративний метод буде використаний для порівняння розуміння ідей гуманізму в різні епохи, в різних країнах і їх еволюцію згідно з настроями суспільства. Як варіант, може бути розглянуті думки філософів Стародавнього Сходу і Античності, але я пропоную почати аналіз проблеми з доби Відродження, коли багато мислителів перевели свій фокус уваги з Бога на людину. Під впливом культури, бажанням суспільства до змін і відходу від теології, роздуми філософів не могли не відображати запитів людей, тому стали антропоцентричними. Цей перехід був еволюційний, – на прикладі роботи Піко де Мірандоли

«Промова про гідність людини» ми можемо побачити як усвідомлювали і пояснювали гуманізм у той час. Філософ пише: «А от у людину Отець вклав при народженні розмаїте сім'я і зародки для різних життів. Хто які випустить, ті й розростуться і заплідносять у ньому. Якщо рослинні, то стане рослиною, якщо чуттєві, – то звіром. Якщо мисленеві, то небесною істотою; якщо умоглядні, то ангелом і сином божим. Але якщо, не вдоволений жеребом жодної істоти, повернеться до центру своєї єдності, то, перетворившись у духа в єднанні з Богом, поставлений над усім в усамітненій темряві Отця – усе перевершить» [1, с. 47].

Піко де Мірандола пояснює суть людини як єдину вільну істоту на Землі, що їй Бог надав свободу вибору, і що лише людина відповідає за те, ким стане чи не стане. За версією Мірандоли, людина сама себе створює, вона не має інстинктів, що мають тварини, через які їх життя заздалегідь визначені, без тієї свободи, тих варіантів розвитку подій, що людина, і тільки вона здатна створити для себе. Звичайно, люди всі різні, народжуються у різні часи і зростають за різних обставин. Початкові умови можуть сильно відрізнятись, але мова дещо про інше, не про матеріальні блага, а про внутрішній розвиток, про вирощування себе як людини гідної, чесною, мудрою. Для саморозвитку не обов'язково жити в палаці, чи мати всі гроші світу, можна погодитись з автором, що на голодний шлунок думки про високе не на часі. Повертаючись до Мірандоли, все ж таки мова йде про порівняння з іншими видами і навіть найзлиденніша людина на планеті має свободу вибору на відміну від тварин.

У свій час Ж.-Ж. Руссо в праці «The Social Contract» написав «Відмова від своєї свободи означає відмову від статусу людини, від прав людини і навіть від обов'язків людини» [2, с. 4]. Епоха Просвітництва диктувала свої погляди на речі, зокрема, на розуміння гуманізму, і саме через суспільний запит Руссо, як один з найяскравіших філософів того часу, піднімав теми рівності, гідності і критики абсолютних монархій. В його уявленні людина вільна від народження, рівна з усіма іншими і за допомогою розуму може вирішити будь-які питання. В тому числі і його ідеями надихнулась Велика французька революція, до котрої, на жаль, він не дожив.

Е. Кант дещо інакше розглядав людину і її призначення: «людина не є річчю і, не є чимось, що може бути використано, як засіб, у той самий час, виключно має розглядатися як мета сама по собі» [3, с. 47]. Цей підхід надзвичайно гуманістичний, але йому, на жаль, не всі навчилися. Людина не є товар, людина не є власністю іншої людини, людина не повинна бути використана без її особистої згоди. Скасування рабства відбулося через пів століття після смерті Канта, але не без його вкладу в розвиток світогляду людей. Його «формула людяності», виходячи з категоричного імперативу звучить: «Застосовую людяність по відношенню до себе так само як і до іншої людини – завжди як мету і ніколи як засіб» [41, с. 3]. Таке формулювання відображає Кантівську мораль і підкреслює важливість поваги до честі та гідності кожної людини.

Цікавим і дуже важливим для розвитку гуманізму став післявоєнний період в Європі. Переосмислення цінностей філософами екзистенціалістами, які стали свідками, а подекуди і учасниками жорстоких і несправедливих світових війн, ми можемо прочитати у їхніх працях. М. Гайдеггер написав роботу «Лист про гуманізм» як спробу виокремити головне в понятті «гуманізм», а, можливо, знайти новий зміст для нього. «Отож, «гуманізм» – це роздуми і турбота про те, як би особа стала людяною, а не людською, «негуманною», тобто відірваною від своєї підоснови. І все ж: на чому ґрунтується людяність людини? Вочевидь вона узасадена у її сутності» [4, с. 54]. Наче і все правильно зазначено, бо гуманною може бути лише людина, лише вона наділена свідомістю, щоб проявляти ці якості, але, в той же час, не все що робить людина, є гуманним. Завдання гуманізму у тому,

щоб виплекати людяність в людині за допомогою гуманного ставлення до неї. І це гарний шлях, власним прикладом показати, які можуть бути відносини між людьми і в цілому ставлення до навколишнього світу. Маю зазначити, хоч це і виглядає, наразі, як замкнене коло, але не обов'язково мати гуманне виховання або оточення, щоб у людини прокинулася любов до інших людей і прагнення саме такого гуманного ставлення, вона може з'явитись наперекір всьому попередньому досвіду, бо це є глибинна сутність людини.

Австрійський психіатр, психотерапевт і філософ – Віктор Франкл, – людина, що пройшла через чотири нацистські концентраційні табори, втратила там дружину, батьків і багато друзів, мала дуже вагомні внутрішні переконання, що дали їй можливість вистояти і пережити цей жахливий досвід. Екстремальні умови життя в констаторах, що випали на його долю, у висновку стали філософсько-емпіричною основою для його методу екзистенційної психотерапії – логотерапії.

Логотерапія В. Франкла буде плідною для даного дослідження, адже вона допомагає людям у пошуках сенсу життя і його реалізації. Вона так само зосереджена на цінності людського життя, свободі вибору та відповідальності за власне існування. Сенс є унікальним і специфічним для кожної людини, його не можна скопіювати, бо всі мають різний досвід і різне становище. Коли виникає воля до сенсу, з великою ймовірністю людина пройде через екзистенційну фрустрацію через розчарування в пошуках сенсу і в кінцевому висновку знайде свій особистий сенс. Така людина стає більш людиною, гуманною, бо це і є складова сенсу – бути людиною. «Однак, розглядаючи почуття беззмисловості життя, ми не маємо випускати з поля зору й забувати те, що це, по суті, не патологія; це не ознака й симптом неврозу, а, як б сказав, доказ людяності» [5, с. 148].

Гуманізм – це вибір. Віктор Франкл пише: «Навіть якщо такі нелюдські умови, як недосипання, недоїдання та різноманітні душевні стреси спричиняються до того, що в'язні реагують певним чином, у підсумковому аналізі стає очевидним, що та особистість, якою стає ув'язнений, є результатом внутрішніх рішень, а не продиктована впливом табору. Отже, кожна людина здатна, навіть під впливом обставин, вирішувати, ким стане духовно й фізично» [5, с. 81]. Опинившись в нелюдських умовах, ставши заручником, піддаючись катуванням, людина починає мислити інакше, її тіло мобілізує всі ресурси і мозок переключається в режим виживання. Єдиний вибір, який лишається за самою людиною: як до цього ставитися і ким бути.

Логотерапія В. Франкла пропонує три основні шляхи для пошуку сенсу життя:

1. Цінності творчості: сенс можна знайти через участь у творчих процесах, таких як робота, мистецтво, або розвиток особистих здібностей.
2. Цінності переживання: людина знаходить сенс у досвіді кохання, спілкування з іншими людьми та сприйманні краси світу навколо неї.
3. Цінності відношення: це пов'язано зі свідомим прийняттям тих обставин життя, на які людина не може вплинути. Таке ставлення дозволяє їй знаходити внутрішній мир і сенс навіть у складних ситуаціях послання?

Найціннішим В. Франкл вважає 3-й шлях, через страждання, – він дає людині змогу подолати свої межі, гідно пережити всі випробування, наділивши їх змістом, знайти привід пишатися собою, перетворити свою жертву на перемогу. Така людина вже не буде колишньою, вона стане сильнішою і кращою версією себе.

«Насправді наші можливості вчинити правильно, можливості наповнити вчинки сенсом пов'язані з незворотністю наших життів» [5, с. 157].

У XX столітті виникає гуманістична психологія, як відповідь на біхевіоризм (який вважав людину механізмом, що реагує на стимули) та психоаналіз З. Фрейда (який зосе-

реджувався на підсвідомості та минулих травмах). Один із засновників неофрейдизму, – Еріх Фромм – запропонував свій гуманістичний психоаналіз, зокрема, у книзі «Людина для себе», де він розділив етику на авторитарну і гуманістичну, протиставляючи їх як два принципово різні підходи до моралі. Автор пише: «В авторитарній етиці авторитет визначає, що є добрим для людини, і встановлює закони та норми поведінки; у гуманістичній етиці сама людина є і творцем норм, і їхнім суб'єктом, тобто як їхнім формальним джерелом або регулятивним органом, так і їхнім змістом» [6, с. 12]. Авторитарна етика базується на тому, що джерело добра і зла знаходиться поза людиною – у Богові, державі, традиціях або іншій зовнішній силі. Людина має лише підкорятися цим нормам. Натомість гуманістична етика виходить з ідеї, що добро і зло визначаються на основі людської природи. Людина не повинна сліпо підкорятися авторитетам, а сама осмислювати моральні принципи через розум, емпатію та власний досвід.

Сам Фромм стверджував, що люди не народжуються злими, або добрими, вони є морально нейтральними, хоч в них і закладені конструктивні і деструктивні потенції [7, с. 176]. Отже, шлях людина здатна обирати, і від кожного окремого вибору залежить те, ким вона стає, якою особистістю, які риси характеру відшліфовує, які звички набуває. Щоб цей шлях не був хаотичним, людині необхідно визначитись з базовими цінностями, і якщо вони гуманістичні, то далі вектор розвитку приведе до гармонії всередині і ззовні. «Ціннісні судження, які ми робимо, визначають наші дії, і від їх обґрунтованості залежить наше психічне здоров'я та щастя» [6, с. 6].

У книзі «Людина для себе» Е. Фромм намагається показати вихід зі стану обмеженості і вузькості нашого «Я». Воно має концентруватися на певних цінностях, знаходитись в стані спокою, не звертати увагу на оточення, не випускати в себе нові змісти, не часто ставити собі питання «бути, або не бути?», чи правильно вона живе, чи в правильній позиції вона знаходиться по відношенню до свого психологічного життя. Задача гуманістичної етики – створення себе і свого «я», що оновлюється і йде своїм творчим шляхом до істинного свого «я» – це і є найголовнішим у цьому процесі. Гуманістична етика каже про моделювання особистості на основі цінностей, що здатні перевершити тваринне і ті змісти, котрі існують спочатку, щоб вийти на свою кінцеву ціль. Людина має суттєві відмінності від тварин, і ось цей зміст свідомості і зміст людського в людині є головною метою гуманістичної етики [6, с. 29].

Гуманістична етика має спільні риси з логотерапією, обидва підходи вважають, що людина відповідальна за своє життя і має шукати сенс особисто, що мораль має виходити з людської природи, а не з тваринного чи із зовні, виступають проти авторитаризму і покірливого підкоряння зовнішнім обставинам, що навіть у найважчі часи треба вміти зберігати внутрішню свободу.

Для повноцінного дослідження нового гуманізму, крім уже розглянутих методологій, варто звернутися до концепції діалогу Мартіна Бубера, яка пропонує унікальний погляд на гуманістичні відносини між людьми. У своїй праці «Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням» Бубер наголошує, що справжній гуманізм можливий лише через діалог, який вибудовується на принципах взаємної поваги та визнання іншого як унікальної особистості. «Коли я стою навпроти якоїсь людини як свого Ти, промовляю до неї засадниче слово Я-Ти, вона не є жодною річчю з-поміж речей і не складається з речей... вона є Ти, що позбавлене сусідства і зв'язків, та виповнює небесний обшир», – пише філософ [8, с. 34]. Цей підхід надзвичайно важливий у сучасному світі, де глобалізація та цифровізація часто зводять людські стосунки до рівня «Я-Воно», коли інший сприймається як об'єкт, засіб чи функція. Наприклад, у соціальних мережах люди нерідко стають лише аватарами чи

профілями, що ускладнює глибокий діалог. Бубер пропонує протилежне: бачити в іншому не річ, а цілісну особистість, що відкриває шлях до емпатії, взаєморозуміння та справжньої людяності.

Особливість концепції Бубера полягає в тому, що діалог «Я-Ти» не є чимось статичним – він виникає в момент справжньої зустрічі, коли обидві сторони відкриваються одна одній. «Дух є не в Я, а поміж Я і Ти. Він є не ніби кров, що циркулює в тобі, а немов повітря, яким ти дихаєш», – зазначає філософ [8, с. 75]. Ця ідея перегукується з гуманістичною етикою Фромма, де людина сама визначає мораль через розум і емпатію, а також із логотерапією Франкла, яка акцентує на пошуку сенсу через стосунки з іншими. У контексті війни в Україні, наприклад, діалог «Я-Ти» може стати основою для примирення та відновлення людяності в суспільстві, адже навіть у конфлікті важливо бачити в іншому не ворога, а людину зі своєю історією та болем. Таким чином, концепція Бубера пропонує практичний інструмент для оновлення гуманізму – через виховання культури діалогу, що базується на повазі та відкритості.

Ще одним важливим методологічним інструментом для оновлення гуманізму є мета-антропология Н. Хамітова, яка дозволяє аналізувати буття людини в трьох вимірах: буденному, граничному та метаграничному. Цей підхід, як зазначає Хамітов, «виділяє буденний, граничний й метаграничний виміри буття людини, а також буденний, особистісний та філософський типи світогляду» [9, с. 188]. У буденному вимірі гуманізм часто зводиться до задоволення базових потреб і підтримки соціального порядку. Наприклад, у сучасному суспільстві гуманістичні ідеї можуть проявлятися у волонтерських ініціативах, спрямованих на допомогу біженцям чи постраждалим від війни, але ці дії нерідко залишаються поверхневими, якщо не супроводжуються глибшим осмисленням цінності кожної людини. С. Крилова підкреслює, що в буденному бутті взаємодія часто відбувається за моделлю «Я-Воно» або «Я-Об'єкт», коли люди сприймають одне одного як засоби для досягнення цілей [10, с. 303].

У граничному вимірі гуманізм набуває як конструктивного, так і деструктивного характеру. Хамітов зазначає, що люди граничного буття можуть або послаблювати ресентимент через волю до пізнання і творчості, або посилювати його через волю до влади, що призводить до маніпуляцій свідомістю [9, с. 299]. Прикладом деструктивного гуманізму є використання гуманістичних гасел для виправдання агресії чи ідеологічного тиску, як це відбувається в пропагандистських наративах авторитарних режимів. Натомість конструктивний гуманізм у граничному вимірі проявляється в прагненні до творчості та самореалізації, як, наприклад, у діяльності митців чи філософів, які через свої твори закликають до миру та людяності.

Метаграничний вимір, за Хамітовим, відкриває перспективу справжнього оновлення гуманізму. «Розгортання метаграничного буття можливе через феномени толерантності, свободи та любові, що означає глибинне очищення й олюднення буття людини через його розречевлення, деоб'єктивацію», – пише він [9, с. 70]. У цьому вимірі гуманізм стає не просто соціальним конструктом, а екзистенційним станом, коли людина визнає гідність іншого і прагне до спільного творення сенсу. Наприклад, у контексті війни в Україні метаграничний гуманізм може проявлятися в ініціативах, спрямованих на діалог між різними групами населення, як-от програми культурної інтеграції для переселенців чи освітні проекти, що виховують толерантність і повагу до іншого.

Думка С. Крилової: «В метаграничному бутті краса проявляється в толерантності по відношенню не лише до близького, а й до будь-якого Іншого, разом із тим, це краса не лише пізнання та творчості, а й спільного пізнання та співтворчості» [11, с. 116] гарно відо-

бражає сутність оновлення гуманізму, який виходить за межі індивідуального існування та прагне до гармонійної взаємодії з Іншим. Метаграницьний вимір буття відкриває нові горизонти для розуміння людської природи, де толерантність стає не просто етичною нормою, а глибинним проявом краси людського духу. Ця краса не обмежується індивідуальними актами пізнання чи творчості, а набуває повноти у співтворчості – процесі, що передбачає діалог і спільне створення сенсу. У метаграницьному бутті толерантність до Іншого – це не лише повага до його відмінностей, але й визнання його як рівноправного партнера у творенні чогось прекрасного.

Доповненням до метаантропології є андрогін-аналіз, запропонований Н. Хамітовим і С. Криловою, який досліджує взаємодію екзистенціальності мужності та жіночності. «Андрогін-аналіз – теорія і практика дослідження й глибинної корекції буття особистості та відносин між особистостями, через осягнення стратегій взаємодії екзистенціальної чоловічості як духовності і екзистенціальної жіночості як душевності», – зазначають автори [9, с. 39]. Цей підхід дозволяє переосмислити традиційні гендерні ролі, які часто обмежують гуманістичний розвиток. Наприклад, у багатьох суспільствах стереотипи про «чоловічу силу» чи «жіночу слабкість» створюють ієрархічні відносини, що суперечать ідеям рівності та поваги. Андрогін-аналіз пропонує три стратегії взаємодії: екзистенціальний сексизм (домінування одного начала), екзистенціальний гермафродитизм (штучне вирівнювання) та екзистенціальний андрогінізм (гармонійна взаємодія). Остання стратегія є найбільш гуманістичною, адже сприяє формуванню цілісної особистості, яка поєднує духовність і душевність. У практичному плані андрогін-аналіз може застосовуватися в освіті чи психотерапії, щоб допомогти людям подолати внутрішні конфлікти та будувати гармонійні стосунки.

Поєднання андрогін-аналізу з гуманістичним психоаналізом Е. Фромма дозволяє глибше зрозуміти, як любов і повага до іншого можуть стати основою нового гуманізму. Фромм підкреслює, що «справжня любов не може існувати без активного прагнення до розуміння й розвитку Іншого» [12, с. 95]. Це корелює з ідеєю Бубера про діалог «Я-Ти» та метаантропологічним підходом Н. Хамітова, де любов і свобода є ключовими для метаграницьного буття. У сучасному світі, де війни, економічні кризи та цифровізація створюють відчуження, ці ідеї набувають особливої актуальності. Наприклад, гуманістичні ініціативи, як-от міжнародні волонтерські програми чи культурні обміни, можуть сприяти відновленню довіри між народами, якщо вони базуватимуться на принципах діалогу, любові та поваги.

Отже, оновлення гуманізму вимагає комплексного підходу, який поєднує різні методології. Герменевтичний підхід дозволяє осмислити історичні та сучасні тексти про гуманізм, компаративний метод – простежити його еволюцію, метаантропологія – аналізувати гуманізм у різних вимірах буття, андрогін-аналіз – переосмислювати гендерні аспекти людяності, гуманістичний психоаналіз Фромма – досліджувати етичні основи, логотерапія Франкла – акцентувати на пошуку сенсу, а концепція діалогу Бубера – пропонувати практичний шлях до взаєморозуміння. Ці методології, взаємодіючи, створюють основу для нового гуманізму, який здатен відповісти на виклики сучасності – від війни та авторитаризму до цифрового відчуження. Новий гуманізм має стати не лише філософією, а й практикою, що виховує людяність, свободу та відповідальність в кожному з нас.

Список використаної літератури

1. Мірандола П. Промова про гідність людини. Всесвіт. 2014. № 11–12. С. 38–63.
2. Rousseau J.-J. The Social Contract & Discourses. CreateSpace Independent Publishing Platform. 2015. 182 p.

3. Kant I. *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. Trans. Mary Gregor. Cambridge: Cambridge University Press. 1997. 308 p.
4. Гайдеггер М. Лист про гуманізм. Психологія і суспільство. 2023. № 2. С. 51–74.
5. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків : КСД, 2016. 160 с.
6. Fromm E. *Man for Himself*. Open Road Media. 2013. 254 p.
7. Пашенко Д. І. Генезис гуманістичних ідей у педагогіці. Київ : Наук. Світ, 2001. 278 с.
8. Бубер М. Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням. Київ : Дух і літера, 2012. 272 с.
9. Хамітов Н. В. Філософія науки і культури: Словник. Київ : КНТ, 2024. 437 с.
10. Крилова С. А. Гендерні стратегії та цілісність особистості в освітньому просторі: екзистенційні та соціальні виміри. Філософія освіти № 1-2(8). Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. С. 300–309.
11. Крилова С. А. Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу: монографія. Видання 2-е, видання, виправлене і доповнене. Київ: КНТ, 2022. 536 с.
12. Фромм Е. Мистецтво любові. Харків : КСД, 2017. 192 с.

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE PHENOMENON OF HUMANISM IN THE EXISTENCE OF THE INDIVIDUAL AND SOCIETY

Viktor Shevtsov

State University of Trade and Economics,

Faculty of International Trade and Law, Department of Philosophy, Sociology, and Political Science

Kyoto str., 19, 02156, Kyiv, Ukraine

The article is dedicated to exploring the methodological foundations for the renewal of humanism amidst contemporary global crises, including the war in Ukraine, the rise of authoritarian regimes, digital alienation, and sociocultural fragmentation. The aim of the study is to analyze scientific approaches that facilitate the rethinking of humanistic values to promote the harmonious development of individuals and society, as well as to formulate practical strategies for their implementation. To achieve this goal, a range of methodologies is employed: the hermeneutic approach for interpreting texts on humanism, the comparative method for tracing the evolution of humanistic ideas from the Renaissance to the present, N. Khamitov's meta-anthropology for analyzing humanism across the everyday, liminal, and meta-liminal dimensions of existence, E. Fromm's humanistic psychoanalysis for examining the ethical foundations of humaneness, V. Frankl's logotherapy for conceptualizing the search for meaning in life, M. Buber's «I-Thou» dialogue concept for fostering a culture of mutual understanding, and N. Khamitov and S. Krylova's androgynous analysis for re-evaluating gender aspects of humanism. The article elucidates the historical development of humanism, analyzes its manifestations in various dimensions of human existence, and proposes a concept of new humanism as a philosophy of freedom, love, responsibility, and co-creation. Particular attention is given to practical aspects: cultivating empathy through dialogue, overcoming gender stereotypes via androgynous analysis, and applying humanistic principles in volunteer initiatives and cultural integration programs, especially in the context of the war in Ukraine. The study underscores the necessity of renewing humanism as a response to contemporary challenges, offering a methodological framework for building a harmonious society where respect for the dignity of each individual forms the basis of social relations.

Key words: humanism, renewal of humanism, meta-anthropology, humanistic ethics, logotherapy, I-Thou dialogue, androgynous analysis, freedom of choice, meaning of life, philosophical anthropology, social existence, war in Ukraine, digital alienation.